

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΣΚΗΝΗ—«Ντιμπούκ» του Άν Σκύ, τρίπρακτη τραγωδία.

«Πιστεύοντας ακλόνητα στο μεγάλο εκπολιτιστικό χαρακτήρα της δραματικής και της θεατρικής τέχνης θλιβόμεθα κατάκαρδα διά την σημερινήν της κατάσταση. Όλοι πρέπει να πάρωμε με ειλικρίνεια τή μερίδα μας από τις ευθύνες: και συγγραφείς και κριτικοί και ήθοιοι και κοινόν», έγραφαν ή κ. Κοτοπούλη κ' ό κ. Μελάς στο μανιφέστο της ίδρυσης της 'Ελεύθερης Σκηνής.

Έτσι, ή κίνηση αυτή, μιá χειρονομία που άσχετα προς κάθε αποτέλεσμα επιτυχημένο ή άποτυχημένο, θά μπει στην ιστορία του νεοελληνικού θεάτρου με τίτλον άνάλογο προς της «Νέας Σκηνής» του Χρηστομάνου, παρουσιάσθηκε άμέσως σαν μιá προσπάθεια με κατεύθυνση περισσότερο έθνική παρά πλατύτητα άναμορφωτική όπως ό τίτλος θά άφινε ίσως να πιστέψει κανένας. Άλήθεια, εδθύς έξ αρχής δέν έράνηκε άνάλογη προς την επανάσταση του Άντουάν με τό Theatre libre άπ' όπου φαίνεται να έμπνεύσθηκε τόν τίτλο. Τό credo των ιδρυτών της εστάθηκε πιο μετρίοφρονο, με φιλοδοξία περισσότερο μορφωτική παρά άναμορφωτική, γεμάτο από μιá λογικότητα και σύνεση καθόλου στενοκέφαλες μιá ίσα-ίσα τις απαραίτητες για να γνωρίση και ή χώρα μας τις σύγχρονες τάσεις που έλικρατούν στη διεθνή σκηνή τόσο στη δραματολογία όσο και στη σκηνοθεσία. Η αναπόσπαστη σύνδεση των δύο τελευταίων αυτών άλλωστε, είνε τό έξωτερικό τουλάχιστον χαρακτηριστικό της θεατρικής σχολής, αν μπορεί να ονομάσει κανείς έτσι την σύγχρονη άναρχία, του είκοστου αιώνα.

Η «'Ελεύθερη Σκηνή» δέν είνε λοιπόν τό θέατρο μιás σχολής. Είνε τό θέατρο που μιás έχρειαζόταν. Στο ρεπερτόριο της υπόσχεται να παρουσιάσει τά έργα κάθε τεχνοτροπίας και κάθε συγγραφέα από 'κείνων που έχουν αποκτήσει σήμερα μιάν εκτίμηση διεθνή. Με μιá λέξη υπόσχεται να είνε ένα θέατρο συγχρο-

σιμένο. Ό κ. Σπύρος Μελάς, λίγες ήμέρες πριν από την ίδρυσή της, είχε κηρύξει στο σημείωμά του για την τριακονταετηρίδα της Άλκαίου τόν θάνατο της ρεαλιστικής σχολής. Και με τό πρώτο έργο που ανέβασε, τόν έβραβυκό «Ντιμπούκ» έπισημοποίησε αυτή του τή δοξασία.

Λέχθηκε για τόν «Ντιμπούκ» πώς είνε ένα έργο άβαστο και χωρίς ποίηση. Τό πρώτο δέν είνε άδικαιολόγητο. Πραγματικά, οι ήρωες του είνε ένα παράδοξο κατασκευάσμα προλήψεων παναρχαίων που δέν έπέρασαν μέσα από την άναπλαστική προσωπικότητα ένός δημιουργού για να συντεθούν σε ανθρώπινα σύμβολα. Έμειναν σύμβολα προλήψεων και μάλιστα τόσο άπίθανα και έξωτερικά εκπεφρασμένων ώστε να μη τονώνουν με την απαραίτητη ψυχρότητα και ειλικρίνεια τους τύπους που παρουσιάζουν. Άπ' αυτούς λείπει όχι μόνο ή έντονη και σπινθηριστή εκείνη διανοητικότητα που είνε τό χαρακτηριστικό των νεωτέρων ήρώων μά και ή βαθύτερη πλαστικότητα των πιο παλιών. Είνε μονοκόμματοι, χωρίς έσωψυχική πλοκή, χωρίς άγώνα παθών ανθρώπινων που να τους άνυψώνει όπως τους ήρωες των αρχαίων τραγωδιών. Οι ήρωες του «Ντιμπούκ» είνε τά άνδρείκελλα σκοτεινών και ξένων προς αυτούς δυνάμεων. Και οι δυνάμεις αυτές δέν έπότισαν την ψυχή τους τόσο ώστε να γίνουν ένα με αυτή μά έμειναν ξένες τους και έξωτερικές, άπειλητικές και επικίνδινες όπως οι φαντασιώσεις που τρομάζουν τά μικρά παιδιά. Μόνον ένας ξεχωρίζει σ' αυτό: Ό ραββί Έζριήλ. Και είνε παράδοξο που ό τραγικός αυτός στίς άμφιβολίες του γέρος, μένει ίσα-ίσα ό απόστολος του θεού για τόν όποϊον άμφιβάλλει και ό φορέας της υπερφυσικής δύναμης που δίνει έντούτοις μονάχα ή άπόλυτη πίστη (κοινό αυτό για όλες τις θρησκείες) πάνω στη γη.

Όσοίσο εκείνο που παρέουρε σ' αυτή την έξωτερικότητα τόν συγγραφέα, δέν είνε ή έλλειψη αισθητηρίου καλλιτεχνικού. Παράδοξη αντίθεση: Στο βάθος του όλου έργου, φόντο γλυκοφωτισμένο και άρμονικό, που συνδέει όλη την υπόθεσή του και πλέκει την άξια του, είνε

ή ποίηση, μιὰ ποίηση βαθειὰ καὶ θρησκευτικὴ εὐλαϊκῆς, σχεδὸν πρωτόγονα ἀφελῆς, ποίηση ἐκπορευομένη ἀπὸ μιὰ πανάρχαια θρησκευτικὴ ἀστικολογία ἀνάλογη πρὸς τὴν πρῶτην ἐπαφὴ τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν ἰδέα τοῦ θεοῦ. Ἔνα δὲ βῶθρὸν καὶ συγκινητικό.

Γιατὶ δὲν εἶνε ἐστερημένη ἀπὸ ποίηση ἡ γλυκεῖα παρθενικὴ μορφή τῆς Λείας. Οὔτε ἡ ἐπιβλητικὴ στὴν θρησκευτικότητά της τοῦ Ἐζρουήλ. Καὶ ὁ Χουάν, ὁ μετουσιωμένος αὐτὸς νέος, ἡ μορφή αὐτὴ ἡ ἀποσπασμένη ἀπὸ τὶς εἰδυλιακὰς ἐκτάσεις τῆς β.βλικῆς γῆς τοῦ Ἰσραήλ, ἡ ἐξαιλωμένη ἀπὸ τὸν ἔρωτα ὑπαρξῆς, μὲ τὰ λόγια τοῦ Ἰσραήλ τῶν Ἀσμάτων στὰ ὄχρὰ χεῖλη, ψυχὴ βασανισμένη καὶ περιπλανώμενη ἀνάμεσα στοὺς κόσμους τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς γῆς, κατορθώνει νὰ ἐμψυχώσει μιὰ ποίηση πού φθάνει πολλὰς φορὰς ὡς τὴν δημιουργία, μιὰ δημιουργία φανταστικὴ μὴ, ποιὸς ξέρει, ἴσως γιὰ κάποιους ἀνθρώπους μιὰς ὀρισμένης ἐποχῆς καὶ θρησκείας, σχεδὸν συμβολικὴ. Καὶ εἶνε κάποιον μέρος στὴν γ' πράξη, πού ἡ προληπτικὴ αὐτὴ καὶ ἀδιαμόρφωτη ποίηση πέρνει ἕνα πέταγμα πρὸς σφαῖρας πλατύτερες, ἀνθρώπινες καὶ μεγαλόπνοια ἀληθινές: Ἡ σκηνὴ ἐκείνη πού μῆσα στὴ νύχτα, ἡ Λεία, σὲ μιὰ κατάσταση ἀμφίβολη ἔπνου καὶ μετουσίωσης, θρηνᾷ καὶ νανοῦρίζει μαζί τὰ ἀγέννητα παιδιὰ της, παιδιὰ «πὺν δὲν ἐτύλιξαν ποτὲ οἱ φασκιῆς» καὶ πὺν ὁμῶς σπαρταρᾷ, ἀναπνέουν μέσα της, ἄσπαρα δημιουργημένα ἀπὸ ἕνα ἔρωτα πανίσχυρο, κυρίαρχο καὶ καταφρονητὴ τῆς μοίρας.

Τέτοια νομίζουμε τὴν καλλιτεχνικὴ ὑπό-

σταση τοῦ «Ντιμπούκ», τραγωδίας ἀντάξιας τοῦ ὀνόματος στὴν ἀπλὴ καὶ μεγαλόπρεπη γραμμὴ, παιγμένη δλόκληρη κάτω ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ ἑνὸς μεταφυσικοῦ μοιραίου, ὅπως ὅλες οἱ ἀρχαῖες πὺν εἶχαν τὴν ἐκπόρευση θρησκευτικὴ. Καὶ στὴν κ. Κοτοπούλη ὅσο καὶ στὸν κ. Ροζάν εὐρῆκε τὴν πὺν δημιουργικὴ ἐρμηνεία. Ὁ κ. Μυράτ ἦταν πάρα πολὺ καλὸς στὴν ἀ' πράξη μὴ δυσανάλογα κατώτερος στὴν γ'. Καὶ ὁ κ. Γληνὸς ἐκράτησε καλὰ τὸν χαρακτηριστικὸ ἑβραϊκὸ ρόλο του.

Μὰ ἀπὸ τοὺς πρωταγωνιστὰς καὶ ὄχι ὁ τελευταῖος ἦταν ὁ σκηνοθέτης. Ἔτσι ἄλλωστε δικαιολογῆται καὶ ὁ λόγος τῆς ἐκλογῆς τοῦ «Ντιμπούκ» γιὰ τὰ ἐγκαίρια τοῦ νέου θεάτρου. Ἡ σκηνοθεσία, ὑποβλητικὸτατη καὶ σύμφωνη πρὸς τὰς νεώτερες ἀπαιτήσεις, ἔδωσε ὅλη τὴν ἀπαιτούμενη βαρεῖα καὶ προληπτικὴ ἀτμόσφαιρα στὸ ἔργο καὶ μᾶς ἔμπασε ἀμέσως στὴν ψυχὴ του. Ἡ σχολὴ τῆς φανταζι καθημερινὰ καὶ δίκαια κατακτάει ἔδαφος καὶ σὲ σκηνοθετικὰς ἐπιτυχίαις σὰν τοῦ «Ντιμπούκ» βρίσκει ἀναμφισβήτητα τὴν δικαίωσή της. Ἔχει δικαιώματα στὴν εὐγνωμοσύνη μας ὁ κ. Μελάς γιὰ τὴν ἐργασία του.

Καὶ τώρα πὺν ἔχει καὶ θεάτρο καὶ θίασο ὀργανωμένα στὴ διάθεσή του θὰ μπορέσει νὰ μᾶς δώσει ὅ,τι ἔμεινε στὸ δρόμο τῆς ὄχι λιγότερο ὄραίας ἐκείνης μὴ ἀτυχῆς προσπάθειας τοῦ Θεάτρου Τέχνης.

Ἄς τοῦ ἐμπιστευθοῦμε τὸν ἐνθουσιασμό μας—μικρὴ μὴ δλόκαρδη συμβολὴ—πὺν τόσο ἄξια ἔρει νὰ κατακτῆσει.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ